

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISTĚ
V BRNĚ

MAGISTRÁT MĚSTA BRNA	
Odbor památkové péče	
Došlo:	21.-05-2024
Č.j.:	0234907
Pril.:	3

Magistrát města Brna
Odbor památkové péče
Malinovského nám. 3
601 67 Brno

Váš dopis čj. / sp. zn.: MMB/0209884/2024/B
Ze dne/ doručeno dne: 7500/OPP/0190306/2024/2
Naše čj.: 2. 5. 2024/ 3. 5. 2024
Vyřizuje: NPU-371/40698/2024
Spisový znak: Mgr. Barbora Číhalíková
820.4

Brno 20. 5. 2024

Identifikace a specifikace objektu:

náhrobek rodiny Bašných (sk. 61, hr. č. 128–130) na Ústředním hřbitově v Brně (kulturní památka r. č. ÚSKP 11789/7-296)

Jihomoravský kraj, okr. Brno-město, Brno, Ústřední hřbitov, Vídeňská 96, pozemek p. č. 1819/1, k. ú. Štýřice

- stavební úpravy hrobového místa a restaurátorská obnova náhrobku rodiny Bašných pro vybudování Památníku dárců těl Lékařské fakulty Masarykovy univerzity

Písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče k žádosti podle §14 odst. 6 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

Předmět žádosti:

Vídeňská 96, Ústřední hřbitov v Brně, sk. 61, č. hrobu 12–130, pozemek p. č. 1819/1, k. ú. Štýřice

- stavební úpravy hrobového místa a restaurátorská obnova náhrobku rodiny Bašných pro vybudování Památníku dárců těl Lékařské fakulty Masarykovy univerzity

Orgán památkové péče nespecifikuje přesně, z jaké části zákonné úpravy jeho žádost vychází. Dle názoru odborné organizace památkové péče se jedná o žádost dle §14 odst. (6) zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, v platném znění. V tomto smyslu také vydává NPÚ, ÚOP v Brně své písemné vyjádření.

Přílohy žádosti:

- kopie žádosti o závazné stanovisko
- „Restaurátorský záměr. Památník dárců těl. Ústřední hřbitov Brno“, vypracovala MgA. Radka Levínská, akad. soch., březen 2024
- dokumentace (DPS) „Památník dárcům těl, Ústřední hřbitov Brno“, vypracovala Projekční kancelář atelier DWG s. r. o., Ing. arch. Petr Keith, datum 12/ 2023

Popis zamýšlených prací:

Předmětem žádosti jsou stavební úpravy stávajícího hrobového místa (tzv. Hrobka Bašných)

spočívající ve vybudování nové vsypové podzemní hrobky dle přiložené stavební dokumentace a restaurování původních historických prvků dle přiloženého restaurátorského záměru. Cílem plánovaných úprav je vybudování Památníku dárcům těl Lékařské fakulty Masarykovy univerzity. Všechny původní historické prvky, tj. kamenný pomník s bronzovou sochou, kamenná obruba hrobu se vstupním schodištěm a lucerna na kamenné desce, budou odborně rozebrány a restaurovány držitelem příslušného oprávnění MK ČR dle přiloženého restaurátorského záměru. Stávající ozdobné prvky na kamenných deskách mají být ponechány, z tohoto důvodu budou desky otočeny nepopsanou stranou směrem k hrobu. Povrch kamene bude zaleštěn a opatřen novými nápisy. Povrch plastiky bude pojednán řízenou korozí jako tmavší hnědá s hloubkami se zelenou vrstvou.

Ostatní prvky:

Nově je navržena krycí kamenná deska vsypového otvoru z černé žuly s leštěným povrchem. Pohledová plocha zastřešení hrobky je tvořena zásypem písku okrové barvy. V zadní části hrobu bude vybudován květinový záhon lemovaný novým kamenným obrubníkem z šedé žuly s broušeným povrchem. Záhon bude vysypán substrátem na šterkové drenážní vrstvě a osazen květinami. Na restaurovaném kamenném pomníku bude proveden nový nápis z nerez plechu s leštěným povrchem.

Kovová plastika – návrh restaurátorského postupu a technologií:

- Demontáž a převoz do restaurátorské dílny
- Sejmutí povrchového znečištění a vrstev korozních produktů (mikrotryskáním s točivým efektem, nastavitelným tlakem, abrazivem se zrny bez ostrých hran – alumosilikátem)
- Revize vnitřního prostoru a inhibice želených částí: Výměna zkorodovaných částí vnitřní armatury či spojovacího materiálu za nové prvky zhotovené z legované oceli, pasivace vnitřního spojovacího materiálu ze železa vystříkáním celé dutiny konvertorem koroze, např. CovertCor (Anker).
- Barevné pojednání povrchu: Povrch plastiky bude pojednán řízenou korozí tak, aby korespondoval s novou situací, navrženy jsou 2 varianty:
  - a) světlejší hnědá s tmavšími plochami hloubek modelace
  - b) tmavší hnědá s hloubkami se zelenou vrstvou (autorka restaurátorského záměru doporučuje vzhledem k zamýšlené realizaci textu v nerez oceli)
- Inhibice povrchu (1, 2, 3 – benzotriazol) a povrchová úprava voskem (Rewax 30, Re-ART)
- Osazení na místo

Architektura:

- Demontáž a převoz do kamenické dílny
- Sejmutí povrchového znečištění
Karbonátové krusty jsou aktivní v místě spojení s podkladem, je možné, že v případě sejmutí krusty již povrch nebude lesklý, v tom případě je doporučeno přebroušení a leštění.
černý kámen – tlaková voda, pasta na dočištění krust, např. Clean Galena (Remmers)
šedý kámen – mikrotryskání s nastavitelným tlakem a množstvím abraziva, alumosilikátová struska
- Aplikace algicidu (Algicid Keim)
- Úprava původně zadních částí bloku obelisku a spojovacích panelů
Nová přední strana obelisku bude dle návrhu ponechána bez nápisu. Text bude umístěn na spojovacích panelech, vyřezán z leštěného nerezového plechu (není součástí restaurátorského záměru). Původně zadní pemrlovaná plocha kamenných bloků (nově přední) bude broušena a leštěna do vysokého lesku.
- Text HROBKA BAŠNÝCH bude zdemontován a otvory po instalaci písmen i věnců zapraveny

- tmelem (na bázi cementu, pigmenty).
- Montáž na místo

Charakteristika objektu:

Umělecky kvalitní figurální náhrobek od sochaře Jana Laušmana z první poloviny 20. let 20. století zdobí hrob Mimi Luisy Bašné (1909–1924) a rodiny na Ústředním hřbitově v Brně. Na žulové, trojdílné, schodovité podestě architektonicky řešený náhrobek z černé leštěné žuly, tvořený centrálním obeliskem na přední straně s reliéfně vystupujícím latinským křížem a aplikovaným kovovým nápisem „HROBKA BAŠNÝCH“, který je po stranách lemován nápisovými panely, ukončenými kvádrovými sloupky s hrotitým závěrem. Ve středu náhrobku na předsazeném šikmo ukončeném kvádrovitém soklu je posazena bronzová smuteční figura sedící mladé ženy se zahalenou hlavou, objímající urnu, o níž si také opírá hlavu. Umělecky kvalitní práce se vyznačuje jemnou modelací, přirozeností naznačeného pohybu postavy. Na nápisových panelech byly původně osazeny symetricky na každé straně dvojice bronzových vavřínových věnců, které dnes bohužel chybí. V dolní části náhrobku ryté majuskulní zlatené nápisy, připomínající zde pochované zemřelé. Náhrobek doplňuje dekorovaná dobová lucerna z barevného kovu.

Současný stav poznání dotčených kulturně-historických hodnot:

Architektonicko-sochařská kompozice náhrobku představuje kvalitní výtvarné signované dílo z 20. let 20. století. Kamenné architektonické prvky náhrobku a kovová plastika jsou přímým předmětem památkové ochrany (náhrobek je chráněn jako jeden z prvků kulturní památky Ústřední hřbitov). Práce, související s budováním podzemní části hrobky, se nedotýkají přímo předmětu památkové ochrany, respektive neovlivní hodnoty, sledované z hlediska zájmů státní památkové péče.

Technický stav objektu:

Současný stav náhrobku je podrobně popsán v citovaném restaurátorském záměru, zde jen stručně:

Kovová plastika:

Povrch je pokryt korozními produkty mědi a depozity atmosférického spadu chemicky vázanými na materiál slitiny. Modelace je opticky rozdělena na plochy černé krusty – především v deštových stínech a plochy zelené, průběžně omývané. lze předpokládat, že zamýšlená úprava byl leštěný povrch bez řízení koroze. ...

Stávající vrstvu patiny nelze označit jako „ušlechtilá patina“, tedy korozní vrstva s ochranným charakterem (detailně popsáno v restaurátorském záměru). ... Nehomogenní nesouvislá silně porézní vrstva je dějištěm neustálých chemických procesů (s efektem důlkové koroze na povrchu bronzu) a úložištěm atmosférického spadu.

Zelenočerný rastr s různými světelnými vlastnostmi potlačuje prostor sochařského díla, povrch ztrácí tvarovou kontinuitu a značně znesnadňuje vnímání modelace objektu.

Architektura:

Znečištění atmosférickým spadem, porost mechy a lišejníky. V deštových stínech poměrně silné depozity karbonové krusty. Podnož z šedého kamene vykazuje známky mírné povrchové degradace. Spárování mezi bloky je poškozené, místy zcela chybí.

Vyhodnocení žádosti:

Národní památkový ústav na základě prostudování předložených podkladů a znalosti situace konstatuje, že zamýšlené práce nebudou v rozporu se zájmem ochrany výše uvedených kulturně historických hodnot za předpokladu dodržení následujících podmínek:

1. Kovový nápis HROBKA BAŠNÝCH nebude demontován, nýbrž zůstane součástí obelisku (po otočení na zadní nepohledové straně).
2. Z navrhovaných dvou variant výsledné prezentace kovové plastiky bude provedena doporučovaná varianta č. 2, tedy řízená koroze tmavší hnědá s hloubkami se zelenou vrstvou.
3. Vhodnost metody čištění a výrazu výsledné patinace kovové plastiky budou posouzeny zástupci památkové péče v rámci kontrolní prohlídky po předvedení vzorku. Obdobně bude předložen k odsouhlasení vzorek provedení písma nových nápisů.
4. Vlastník bude po dohodě s restaurátorem a orgánem státní památkové péče svolávat, dle povahy prací, kontrolní prohlídky.
5. Ukončení akce proběhne v rámci komisionálního předávacího řízení za přítomnosti zástupce vlastníka památky, zástupce orgánu státní památkové péče, zástupce NPÚ, ÚOP v Brně a dodavatele prací.

Zdůvodnění:

Záměr zbudování Památníku dárcům těl Lékařské fakulty Masarykovy univerzity ze stávající Hrobky Bašných byl předem konzultačně projednán se zástupci státní památkové péče. Za předpokladu, že otočením nápisových částí se zachováním původních nápisů přetrvá informace o historii památkově chráněného náhrobku, lze tento záměr akceptovat, jelikož tímto zůstane historický náhrobek zachován, současně bude odborně restaurován a nadále může sloužit s novým využitím hrobového místa.

Stavební práce spojené s budováním hrobky pod úroveň terénu nemají dopad na památkové hodnoty náhrobku, a tudíž k nim nemáme připomínky.

Navržený postup prací na obnově architektury a plastiky náhrobku je v zásadě v souladu se zájmy státní památkové péče, a tudíž ho můžeme doporučit ke schválení.

V případě výše uvedeného náhrobku jde o kulturní památku ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, a proto je nutné postupovat ve smyslu platné legislativy. V této souvislosti upozorňujeme na zákonnou podmínku vyplývající z výše uvedeného zákona, § 14a, tedy povinnost provádění restaurátorských prací odbornými restaurátorskými kapacitami se specializací v souladu s charakterem dotčené kulturní památky (s čímž ostatně počítá i předložený záměr). Upřesňujeme, že se jedná o objekt spadající do kategorie sochařská výtvarná díla z kovu (plastika) a uměleckořemeslné práce z kamene (architektura náhrobku).

Aby v rámci prací byly zachovány veškeré památkové hodnoty a byl zajištěn řádný zákonný dohled složek státní památkové péče, jsou stanoveny výše uvedené podmínky realizace.

Ad 1/ Akceptování přeměny stávající Hrobky Bašných na Památník dárcům těl Lékařské fakulty Masarykovy univerzity bylo ze strany památkové péče podmíněno zachováním původních nápisů, jež se po otočení příslušných kamenných bloků ocitnou z přední stany na straně zadní. Tímto má být zachována informace o historii památkově chráněného náhrobku. Z tohoto důvodu by měl být zachován i nápis HROBKA BAŠNÝCH. Vzhledem k umístění náhrobku u hřbitovní zdi budou tyto historické nápisy zcela nepohledové.

Ad 2/ Přikláníme se k variantě povrchové úpravy, doporučované v restaurátorském záměru, jednak z důvodu barevné koncepce nového celku a současně z důvodu, že bude výrazově bližší odstínu stávající patiny.

Ad 3/ Podmínka je stanovena s cílem nepoškození povrchu díla a dosažení kvalitního výsledného estetického výrazu, adekvátního hodnotám kulturní památky.

Ad 4/ Požadavek na svolávání kontrolních prohlídek má oporu v zákoně, zejména v § 29 a 32, kde je stanoven odborný dohled odborné organizace a dohled orgánu státní památkové péče. Zároveň plyne z povahy věci, že případné dílčí usměrnění – upřesnění, může být uplatněno pouze v přítomnosti dotčených stran. Kontrolní prohlídky lze považovat za jeden ze základních mechanismů účinného dohledu všech složek státní památkové péče ve smyslu platné legislativy.

Ad 5/ Požadavek na komisionální předávací řízení plyne z potřeby zjištění, zda byly práce ukončeny ve smyslu platného závazného stanoviska (rozhodnutí). Vzhledem ke skutečnosti, že přijímajícím je vesměs laická osoba, je žádoucí odborné posouzení, včetně doporučení k převzetí díla, či naopak upozornění na případné nedodělky a nedostatky. Toto posouzení může být též chápáno jako součást kompenzace vlastníkovi památky a zvýšení jeho právních jistot. Přítomnost orgánu státní památkové péče je žádoucí, aby v případě sporů mohl být zajištěn další postup ve prospěch zachování hodnot kulturní památky.

Další doporučení:

Doporučujeme, aby restaurátorská zpráva byla vypracována dle Metodického listu NPÚ – Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv č. 4/2006.

Doporučujeme, aby byl restaurátor smluvně zavázán k vedení restaurátorského deníku.

Tato doporučení vycházejí z praxe restaurování v rámci památkové péče. Je žádoucí, aby závěrečná restaurátorská zpráva byla zcela průkazná a měla náležitou vypovídací hodnotu. Restaurátorská zpráva je totiž svou povahou historickým pramenem k památce (dílu) před restaurátorským zákrokem a sumarizuje provedené práce včetně záznamu použitých technologií. Vhodným vodítkem pro její zpracování je výše uvedený Metodický list NPÚ 4/2006. Vedení restaurátorského deníku umožňuje následnou kontrolu průběhu prací, zejména v případě nutnosti jejich zpětného prověření, zvláště technologie a technologických lhůt.

Upozornění:

Upozorňujeme na zákonnou povinnost provádění řádné dokumentace v průběhu prací. Dokumentační povinnost plyne z platných zákonných norem, zejména z § 10 vyhlášky 66/1988 Sb., žádoucí je zcela průkazná dokumentace.

Dovolujeme si Vás požádat o zaslání závazného stanoviska ihned po jeho vydání, a to z důvodu nezbytné znalosti jeho výroku pro další sledování akce v souladu se zákonem o státní památkové péči.

S pozdravem

Mgr. Petr Holub
vedoucí odboru péče o památkový fond

Příloha: restaurátorský záměr a PD